

John Juijn Fochteloërveen

Twee jaar geleden waren Tineke Juijn en ik tijdens een fietstocht aan de rand van het Fochteloërveen. Ik had er een weelde aan moerasplanten verwacht, maar het viel nogal tegen. Misschien hadden we pech: vroeg in het voorjaar, zonnig maar koud weer, straffe oostenwind. Droog, droog, droog... zelfs het veen? De Volkskrant van 19 mei 2010 bevat een artikel dat veel verklaart. Aanleiding is de geboorte van het eerste kraanvogelkuiken: de kroon op het werk van vele jaren.

Geboortekaartje

De beheerder van het gebied stuurde een geboortekaartje van het kuiken ('Tsuru', de Japanse naam voor de kraanvogel, symbool voor een lang leven) naar iedereen die had bijgedragen aan het restauratiewerk van het natuurgebied. Dat was een lange lijst van instellingen met subsidiepotjes, de Postcode Loterij viel mij het meeste op. De Postcode Loterij zond overigens een reclamespotje over de kraanvogels uit vlak voor het broedseizoen. Resultaat: veel mensen kwamen kijken en deze verstoring leidde tot het verlies van een van de drie of vier legsels. Het dilemma van een natuurbeheerder: met reclame benadeel je de eigen doelstelling. Het gebied is een 'rustgebied' maar er komen steeds vaker sportvliegtuigjes over om eens een kijkje te nemen!

Toegankelijkheid

Het Fochteloërveen is een gebied van 3138 hectare (31 vierkante kilometer), zo groot als de stad Utrecht! Het ligt op de grens tussen Friesland en Drenthe, tussen Oosterwolde en Assen. Het werd 70 jaar geleden aangekocht door Natuurmonumenten. Er zijn wandelpaden (rondwandeling ca. 6 kilometer) en een enkel fietspad ZW naar NO, dwars door het gebied. Het beste overzicht krijg je vanaf de uitkijktoren in het plantsoen bij Ravenswoud (info van de site natuurmonumenten.nl). Dat is aan de zuidkant van het gebied. Je kunt daar ook nog mooi zien hoe het hoogveengebied werd afgegraven. Je vindt er de eerste tot en met de tiende Wiek of Opwiek: vaarten die het gebied inliepen om de turven af te voeren. 'Vlieg' in Google Earth maar eens naar Fochteloërveen, Ooststellingwerf, en zoom in op de zuidkant van het natuurgebied. (Google Earth laat ook allerlei waterplassen zien binnen het Fochteloërveen, die op het kaartje hiernaast niet zijn ingetekend.)

Het is wel duidelijk: de toegankelijkheid wordt beperkt gehouden, zo veel als mogelijk. Dat lukt niet helemaal. De beheerder maakt zich bijvoorbeeld zorgen over een nieuw fietspad naar het gebied. En ondertussen breidt de gemeente Assen de bebouwing uit tot vrijwel aan de grens met het natuurgebied, ook niet leuk.

Waterbeheer

Het probleem om een beoogd moerasgebied vochtig te maken/houden kennen we ook van het natuurgebied De Grote Peel. De boeren van het omringende land willen het grondwaterpeil laag hebben. Zo wordt het natuurgebied constant leeggepompt. Bij het Fochteloërveen is een bijkomend probleem dat het zo hoog ligt (vijf meter hoger dan het nabijgelegen dorpje Fochteloo!). Er is van nature een afvoer naar buiten.

Er is een damwand rond het gehele gebied aangelegd, maar dit bleek het water toch niet voldoende binnen te houden. Als tweede stap is het gebied in ongeveer veertig compartimenten verdeeld, met damwandjes ertussen. Die compartimenten zijn nog niet echt klein – bijna een vierkante kilometer per stuk – maar deze maatregel bleek toch de beslissende factor te zijn. Het 'veen' bleef vochtig en er kon zich natuurlijk veen ontwikkelen. Er wordt nu gewerkt aan een laatste, derde maatregel. Rondom het terrein wordt een flinke strook van semi-vochtig land gevormd (1300 hectare), met een relatief hoge grondwaterpeil. Daar zijn weer heel wat sluisjes en pompen voor nodig. Al met al heel wat kunstgrepen om het hoogveen te redden. Maar het heeft gewerkt.

Veenmos

Er heeft zich veenmos gevestigd en dat breidt zich uit. Daarmee is het beeld fundamenteel gewijzigd: het veen houdt zichzelf in stand. Een veenmospakket werkt als een spons: als het nat is zwelt het op en als het droger wordt zakt het in elkaar. Het regenwater wordt echter vastgehouden en stroomt niet meer weg naar de omgeving. De damwanden zouden op den duur misschien weer wegkunnen.

Kraanvogel

Kraanvogels broeden alleen in grote aaneengesloten terreinen met rust, ruimte en vochtige vegetatie. Zo was het vroeger voor het turfsteken begon. En zo is het blijkbaar sinds 2001 weer. De kraanvogels zijn daarmee het symbool geworden voor het succesvolle beleid van Natuurmonumenten.

Er zijn vanzelfsprekend lange lijsten te maken van allerlei planten en dieren die zich (weer) vestigden in het gebied. In het krantenartikel worden naast veenmossoorten wollegras en veenpluis genoemd. Zoals gebruikelijk in artikelen over natuurbehoud ligt de nadruk echter meer op dieren, en dan vooral vogels. Het veenhuisbeestje (bedreigde vlindersoort) heeft zich gevestigd, ringslang, adder en de gladde slang komen er nu voor, marters, das en vos worden gezien. Er zijn nu 35 verschillende soorten libellen. De volgende vogels worden genoemd: boomvalk, paapjes (honderd broedende paartjes), in feite zowat alle roofvogels, trekkende toendrarietganzen (massaal), gierzwaluwen. En, als kroon op het werk dus ook de kraanvogel!

Eindhoven, oktober 2010

Red. Tom

© Werkgroep Aquatische Planten 2010